

6. přednáška:

Cestovní ruch a souvislosti jeho rozvoje

Ing. Markéta Novotná, Ph.D.

Katedra regionální ekonomie a správy
Ekonomicko-správní fakulta

udržitelného

Na zamyšlení

- *Proč má téma „CESTOVNÍ RUCH“ své místo v předmětu „Ekonomická a aplikovaná geografie“*
- *Jaké ekonomické souvislosti má cestovní ruch?*

Struktura přednášky

- 1 Cestovní ruch jako objekt poznání a předmět výzkumu
- 2 Lokalizační a realizační předpoklady cestovního ruchu
- 3 Prostorová organizace cestovního ruchu
- 4 Koncept udržitelného rozvoje
- 5 Trendy v cestovním ruchu

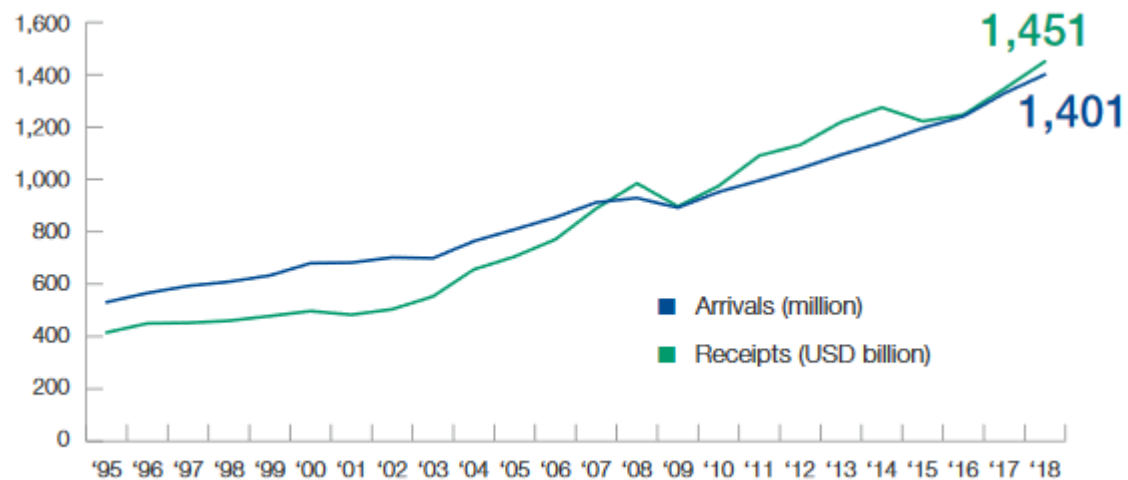
1 Cestovní ruch jako objekt poznání a předmět výzkumu

- **Cestovní ruch** jako průřezové, multioborové odvětví a **vědní disciplína**
 - stále významnější postavení ve *světové ekonomice*
 - je studován perspektivou mnoha oborů – široká *škála disciplín* zkoumajících cestovní ruch

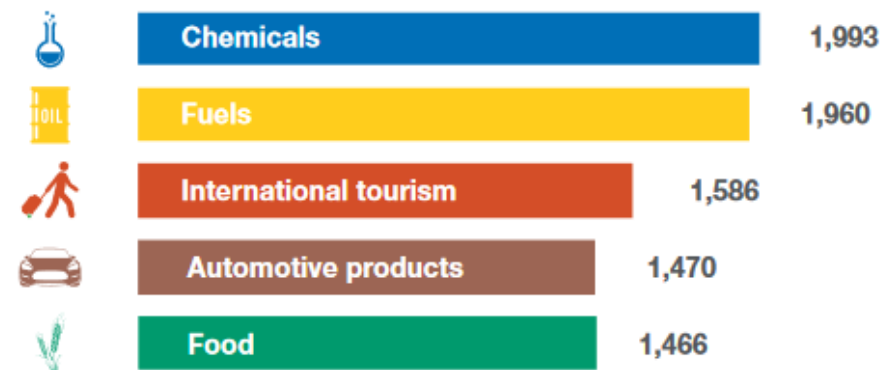
„Definice orientovaná poptávkově se soustřeďuje na chování turistů a na jejich potřeby, kdežto definice orientovaná nabídkově obvykle popisuje nabízené produkty.“

- **Předmět výzkumu (z geografického hlediska):**
 - Studium *lokalizačních, realizačních faktorů a selektivních* podmínek rozvoje cestovního ruchu
 - Studium *prostorové organizace cestovního ruchu* a zákonitostí mezi cestovním ruchem a krajinnou sférou
 - Analýza *vlivu* cestovního ruchu na geografické prostředí

1 Cestovní ruch jako objekt poznání a předmět výzkumu

International tourist arrivals (million) and tourism receipts (USD billion)

Export earnings by product category, 2017 (USD billion)

Source: World Tourism Organization (UNWTO) and World Trade Organization (WTO).

Note: Ranking of export categories for 2018 will be available in late 2019.

Cestovní ruch je třetí největší světovou exportní kategorií po chemikáliích a palivech a před automobilovými výrobky a potravinami (2017).

1,4 mld.
mezinárodních
příjezdů
(<1 mld. v roce 2022)

Příjmy z MCR:
1,5 bil. USD
(1,1 bil. USD v roce 2022)

SKRYTÝ EXPORT

Zdroj: UNWTO (2019)

2

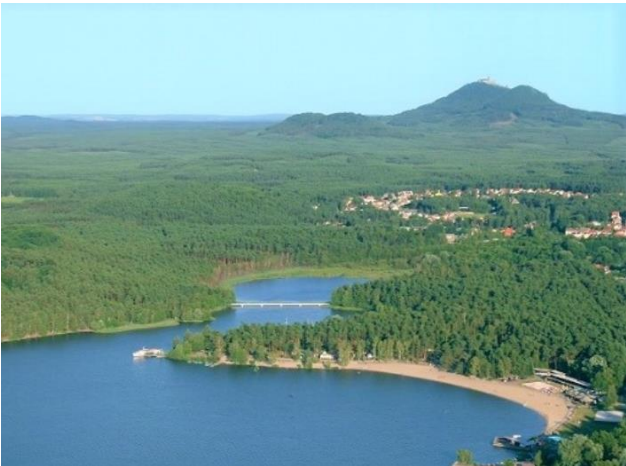
Lokalizační a realizační předpoklady cestovního ruchu

- **Nabídka cestovního ruchu:** různé statky a služby cestovního ruchu
- **Rozsah potenciálu** pro rozvoj cestovního ruchu podmiňuje **primární nabídka**, od níž je odvozena **sekundární nabídka**
- **Primární nabídka:** přírodní a kulturně-historický potenciál = **LOKALIZAČNÍ PŘEDPOKLADY**
- **Sekundární nabídka:** zařízení a služby, které musí být k dispozici účastníkům CR = **REALIZAČNÍ PŘEDPOKLADY**

2

Lokalizační a realizační předpoklady cestovního ruchu

- **Primární nabídka – přírodní potenciál:**
- krajina s reliéfem, přírodními útvary, vodstvem, dále klima, flóra, fauna...
- určuje *funkčně-prostorovou dimenzi* a *formy cestovního ruchu*

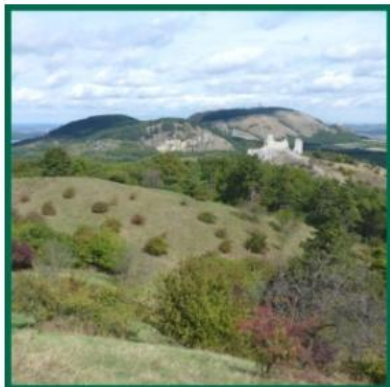
2 Lokalizační a realizační předpoklady cestovního ruchu

Objekty ústředního seznamu

Maloplošná zvláště chráněná území

Velkoplošná zvláště chráněná území

Ptačí oblasti

Aktuální data o ochraně přírody:

[AOPK](#)

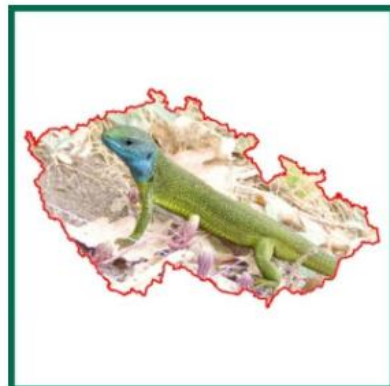
Evropsky významné lokality

Smluvně chráněná území

Památné stromy

Souhrnný přehled

2

Lokalizační a realizační předpoklady cestovního ruchu

Kategorie přírodních atraktivit

Národní park (NP)

Chráněná krajinná oblast (CHKO)

Národní přírodní rezervace (NPR)

Národní přírodní památky (NPP)

Přírodní rezervace (PR)

Přírodní památky (PP)

Biosférické rezervace UNESCO

Natura2000

2

Lokalizační a realizační předpoklady cestovního ruchu

2 Lokalizační a realizační předpoklady cestovního ruchu

- **Primární nabídka – kulturně-historický potenciál:**
 - na rozdíl od přírodních předpokladů vytvořen *záساهem člověka* do krajiny
 - motivační vliv na migrační pohyb účastníků cestovního ruchu
 - dle motivu návštěvy dané atraktivity: funkce poznávací a funkce společenská
 - různorodost: kulturně-historické památky; kulturní zařízení a kulturní akce

2 Lokalizační a realizační předpoklady cestovního ruchu

- Další možnosti dělení:
 - architektonické památky: *profánní* (světské) a *sakrální* (církevní)
 - Historické územní celky
 - Městská architektura
 - Lidová architektura
 - Technické památky
 - Vojenské památky
 - Sochy a sousoší
 - soubory materiálních a duchovních projevů
 - Umění
 - Hudba
 - Řemesla

2 Lokalizační a realizační předpoklady cestovního ruchu

NÁRODNÍ
PAMÁTKOVÝ
ÚSTAV

PAMÁTKOVÝ
KATALOG

Portál IISPP Vyhrazený přístup

Vyhledávání

Ústřední seznam kulturních památek

Základní vyhledávání

Rozšířené vyhledávání

Kulturní památky

Národní kulturní
památky

Památkové
rezervace

Památkové zóny

Ochranná pásma

Světové dědictví
UNESCO

POUZE HLAVNÍ ZÁZNAMY:

CHRÁNĚNO:

aktuálně chráněno již nechráněno vše

**Aktuální data o kulturně-
historickém potenciálu:**

[NPÚ](#)

2 Lokalizační a realizační předpoklady cestovního ruchu

Kategorie kulturně-historických památek (k roku 2020)

Památky UNESCO

Národní kulturní památky (NKP)

Městské památkové rezervace (MPR)

Městské památkové zóny (MPZ)

Vesnické památkové rezervace (VPR)

Vesnické památkové zóny (VPZ)

Krušnohoří - Hornický region Erzgebirge / Krušnohoří

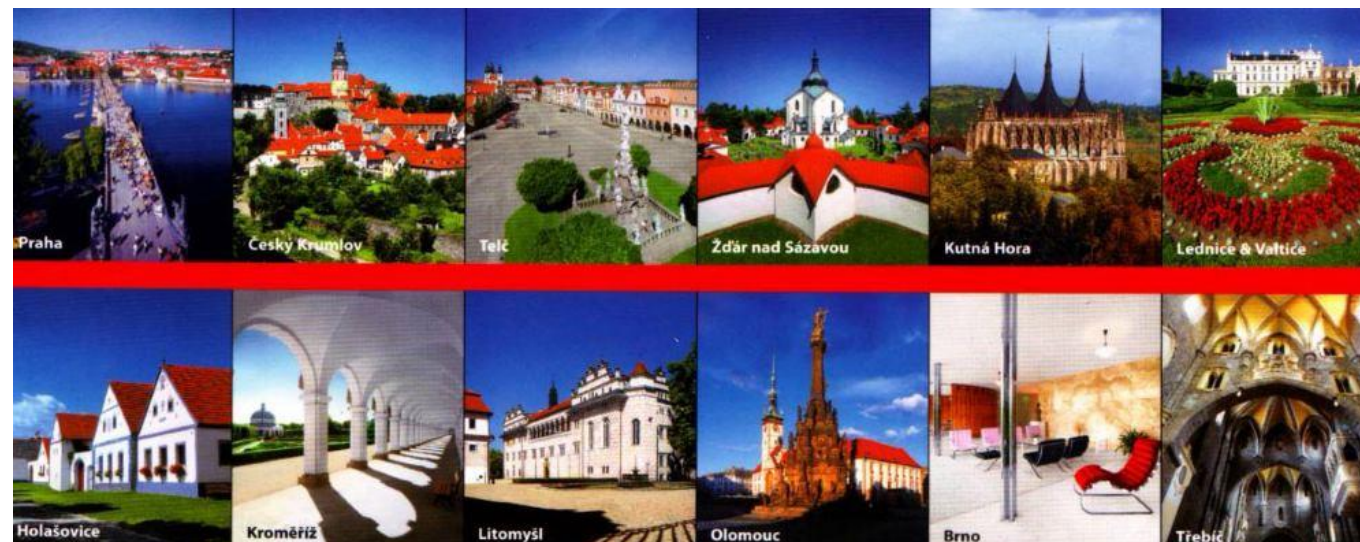
Kladruby nad Labem - Krajina pro chov koní v Kladrubech

V roce 2021 byl celkový počet památek UNESCO v ČR 16

- Slavné lázně Evropy
- Jizerskohorské bučiny v Jizerských horách

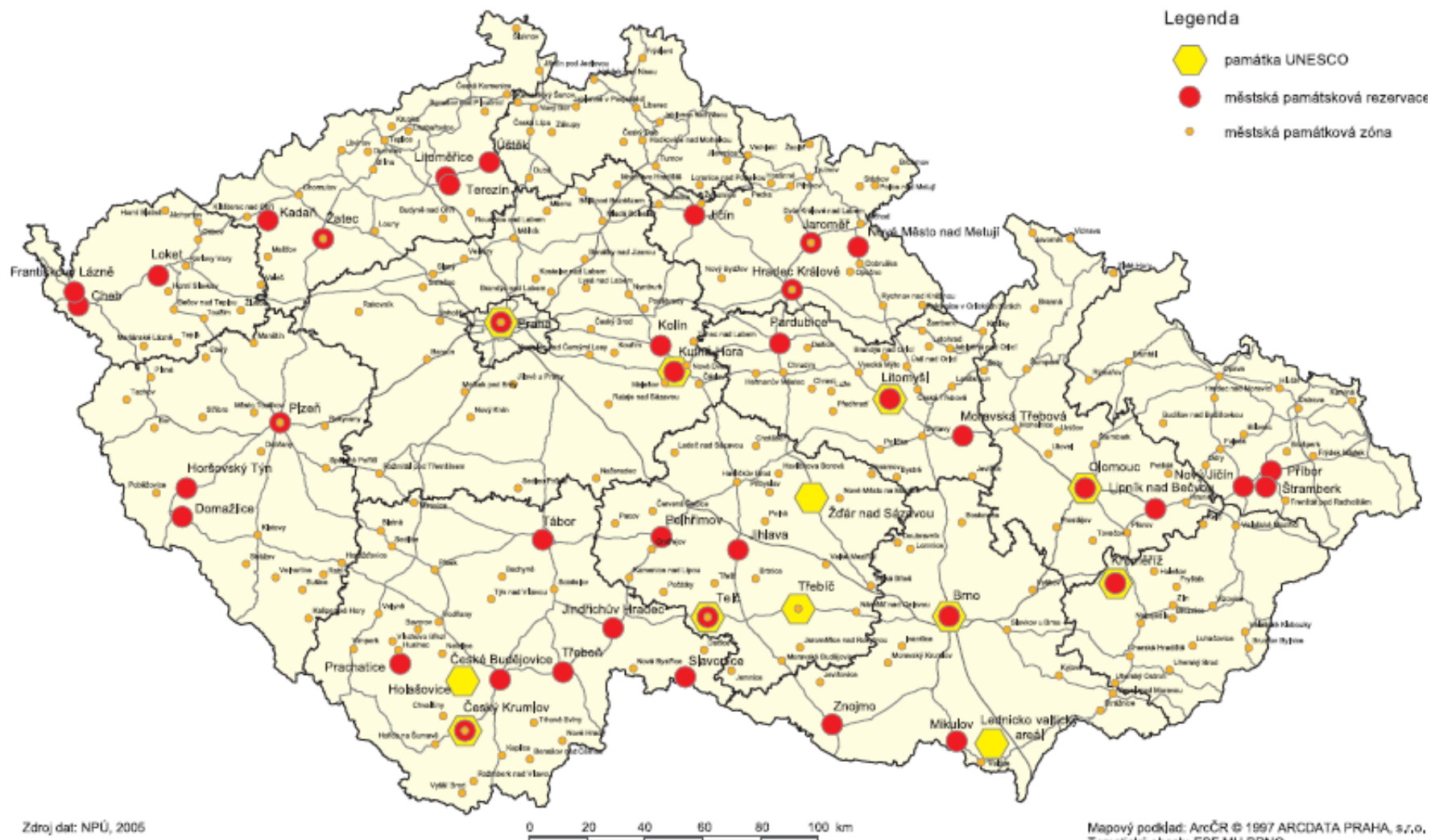
V roce 2023 přibyl

- Žatec a krajina žateckého chmele

2

Lokalizační a realizační předpoklady cestovního ruchu

2 Lokalizační a realizační předpoklady cestovního ruchu

• Sekundární nabídka:

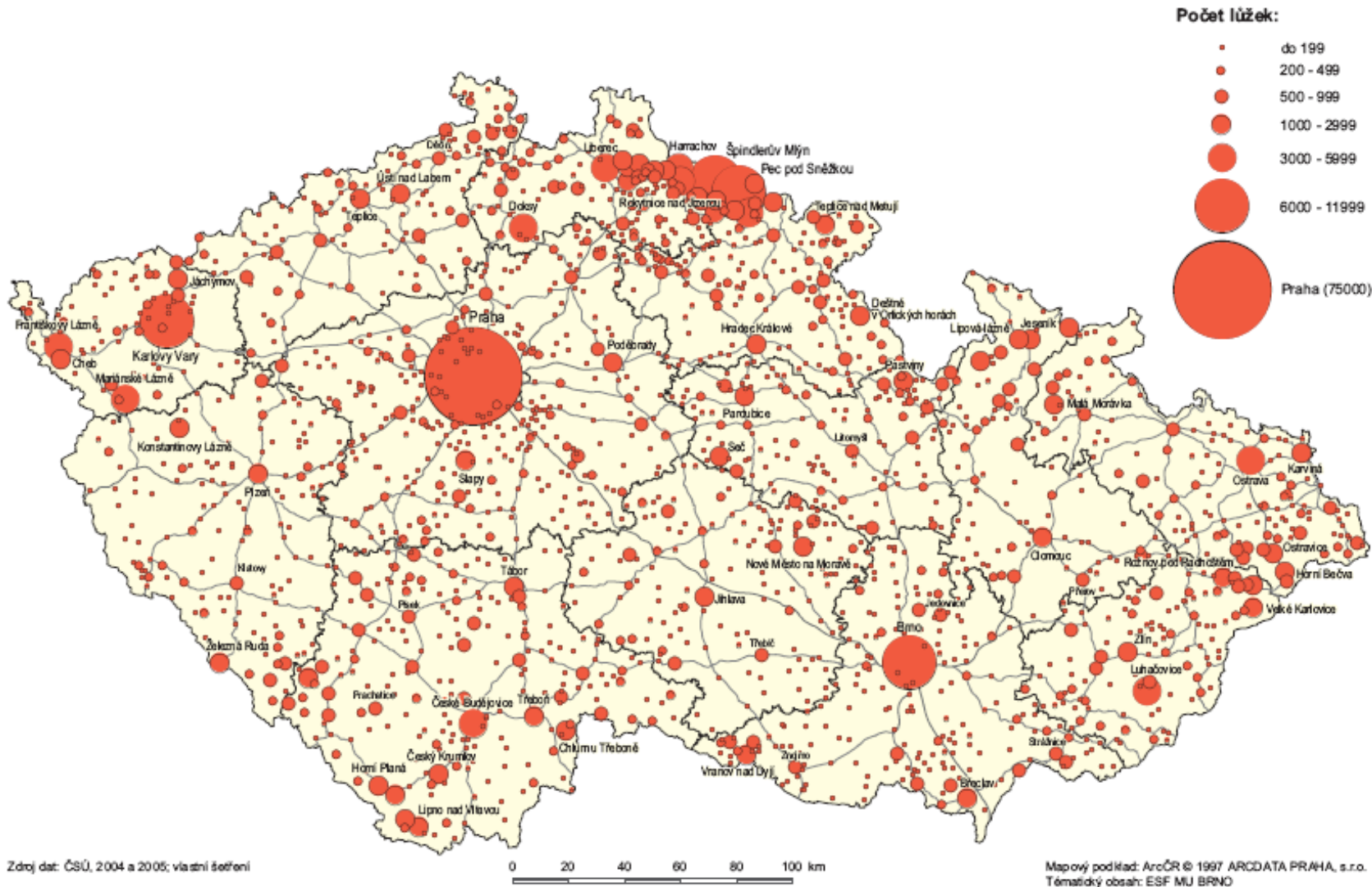
- Nezbytný potenciál pro rozvinutí primárních zdrojů:
- Komunikační sítě (dostupnost území)
- Infrastruktura cestovního ruchu (ubytovací zařízení, stravovací zařízení, kulturní, zábavní, sportovní atd.)
 - organizačně-technické předpoklady pro uspokojování potřeb účastníků cestovního ruchu
 - členění: základní a doprovodná infrastruktura

Hromadná ubytovací zařízení a
kapacitní ukazatele: [ČSÚ](#)

2

Lokalizační a realizační předpoklady cestovního ruchu

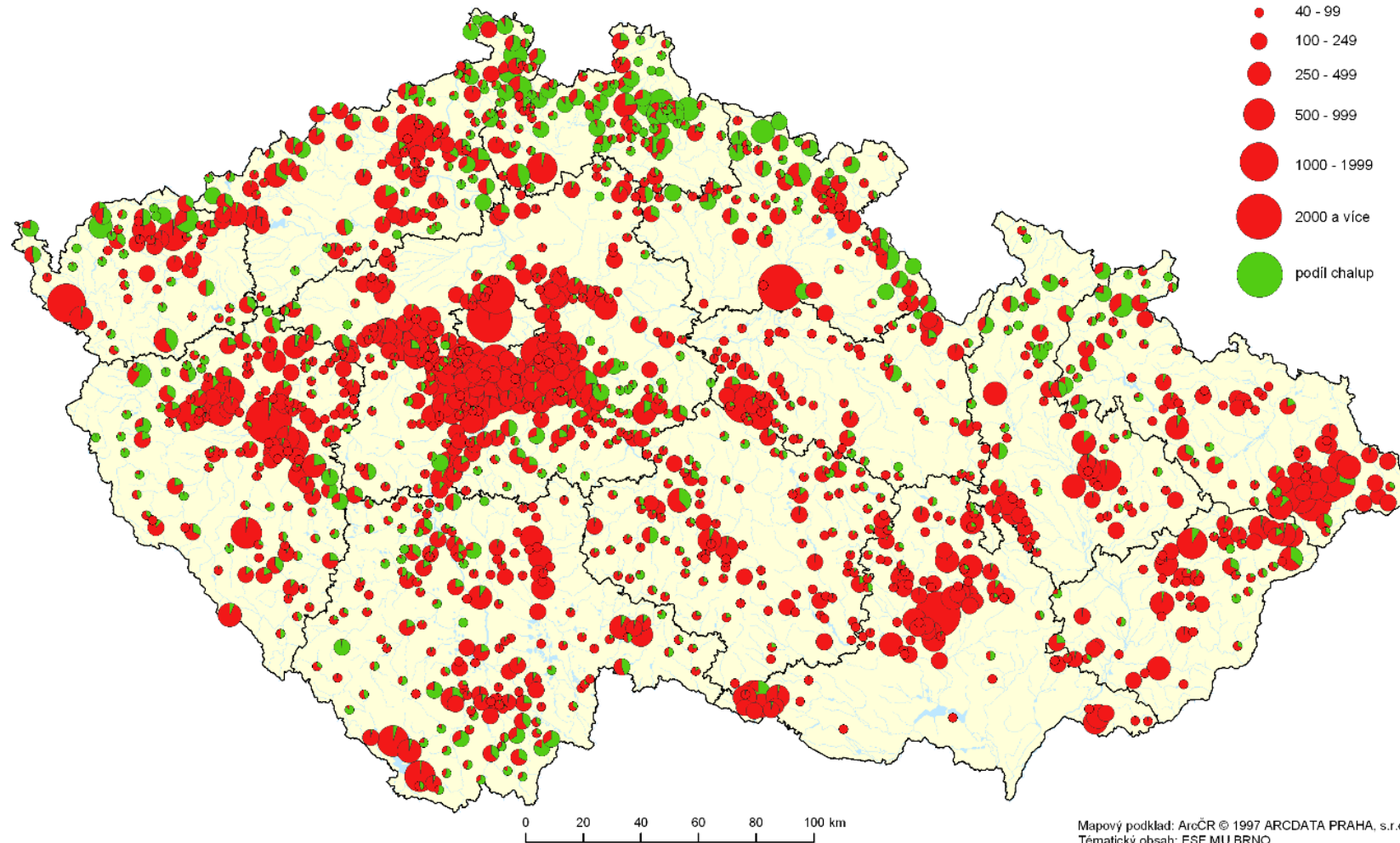

	ČR (rok 2022)
Počet HUZ	10 652
Počet lůžek	586 826

Zdroj: ČSÚ (2023)

2

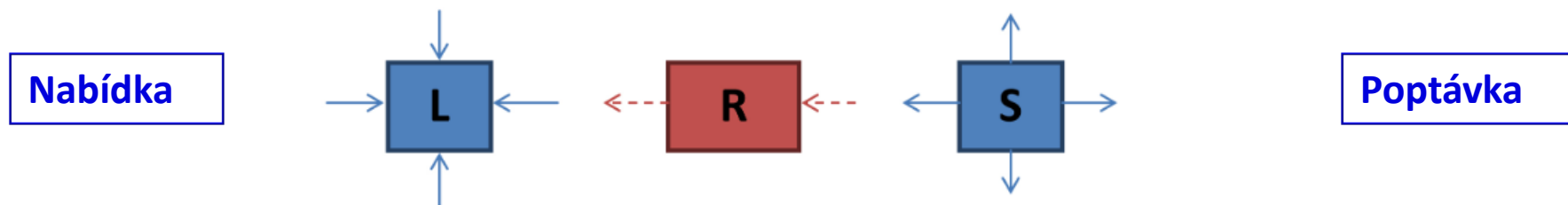
Lokalizační a realizační předpoklady cestovního ruchu

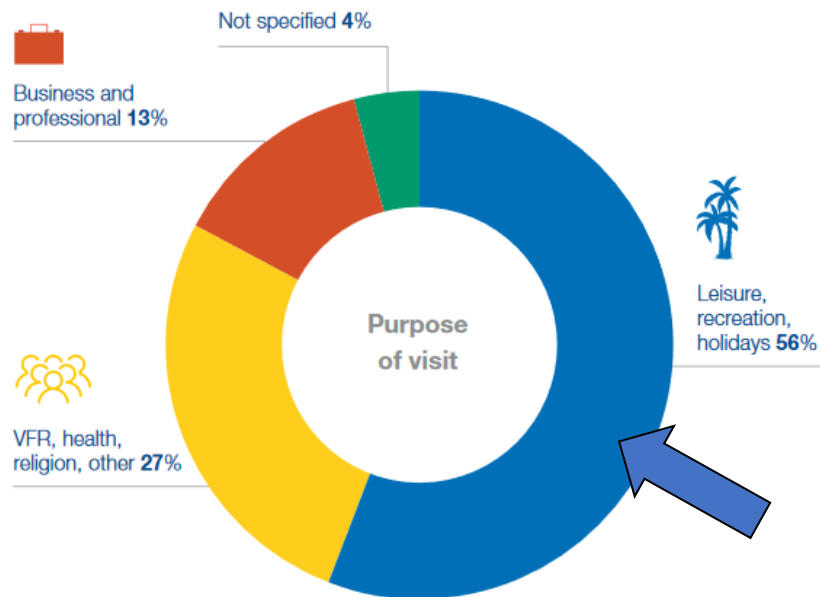
2

Lokalizační a realizační předpoklady cestovního ruchu

- **Selektivní předpoklady** – faktor poptávkový, tedy **KDO** cestuje

„Spojení lokalizačních a selektivních předpokladů umožňují předpoklady realizační.“

životní styl
trendy
motivace
finance
zážitky
poptávka
spotřebitelské chování
vzdělávání
volný čas
typologie
hodnoty

2

Lokalizační a realizační předpoklady cestovního ruchu

• Selektivní předpoklady – měření poptávky

- Počty ubytovaných v HUZ
- Počty přenocování v HUZ
- Průměrný počet přenocování (dlouhodobé x krátkodobé pobyty)

Počet hostů v HUZ (2019)	21 998 366	→	Praha, Jihomoravský, Jihočeský, Královéhradecký kraj
Rezidenti	11 107 866		
Nerezidenti	10 890 500	→	Německo, Slovensko, Polsko, Čína, USA, Rusko...
Počet přenocování v HUZ (2019)	57 024 767	→	Praha, Karlovarský, Královéhradecký, Jihočeský kraj
Rezidenti	29 844 204	→	Královéhradecký, Jihočeský, Jihomoravský kraj
Nerezidenti	27 180 563	→	Praha, Karlovarský kraj

Zdroj: ČSÚ (2020)

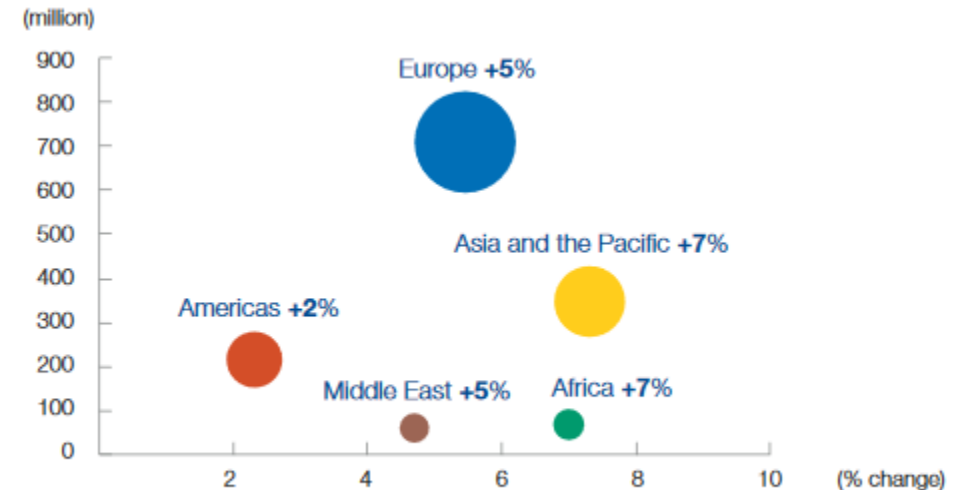
Měření poptávky a výkonové ukazatele: [ČSÚ](#)

Jakých hodnot z hlediska počtu hostů a přenocování v HUZ dosahovala ČR v roce 2022?

2

Lokalizační a realizační předpoklady cestovního ruchu

- *KAM JEZDÍ ÚČASTNÍCI CESTOVNÍHO RUCHU:*
- Prostorová rozložení návštěvnosti *v územní podrobnosti*
 - Větších administrativně-správních jednotek (země, kraje, provincie)
 - Menších jednotek: turistických regionů a oblastí, či obcí, měst a středisek cestovního ruchu
- Základní informace dále doplňovány o další *podrobnější charakteristiky návštěvnosti*
 - Rozdělení na domácí a zahraniční návštěvnost
 - Geografická struktura zahraničních návštěvníků
 - Hodnocení vlivu sezonnosti
 - Délka pobytu turistů
 - Hlavní proudy zahraničních turistů a jejich trendy

International tourist arrivals by regions, 2018

Source: World Tourism Organization (UNWTO).

Bubble size equivalent to number of international tourist arrivals.

3

Prostorová organizace cestovního ruchu

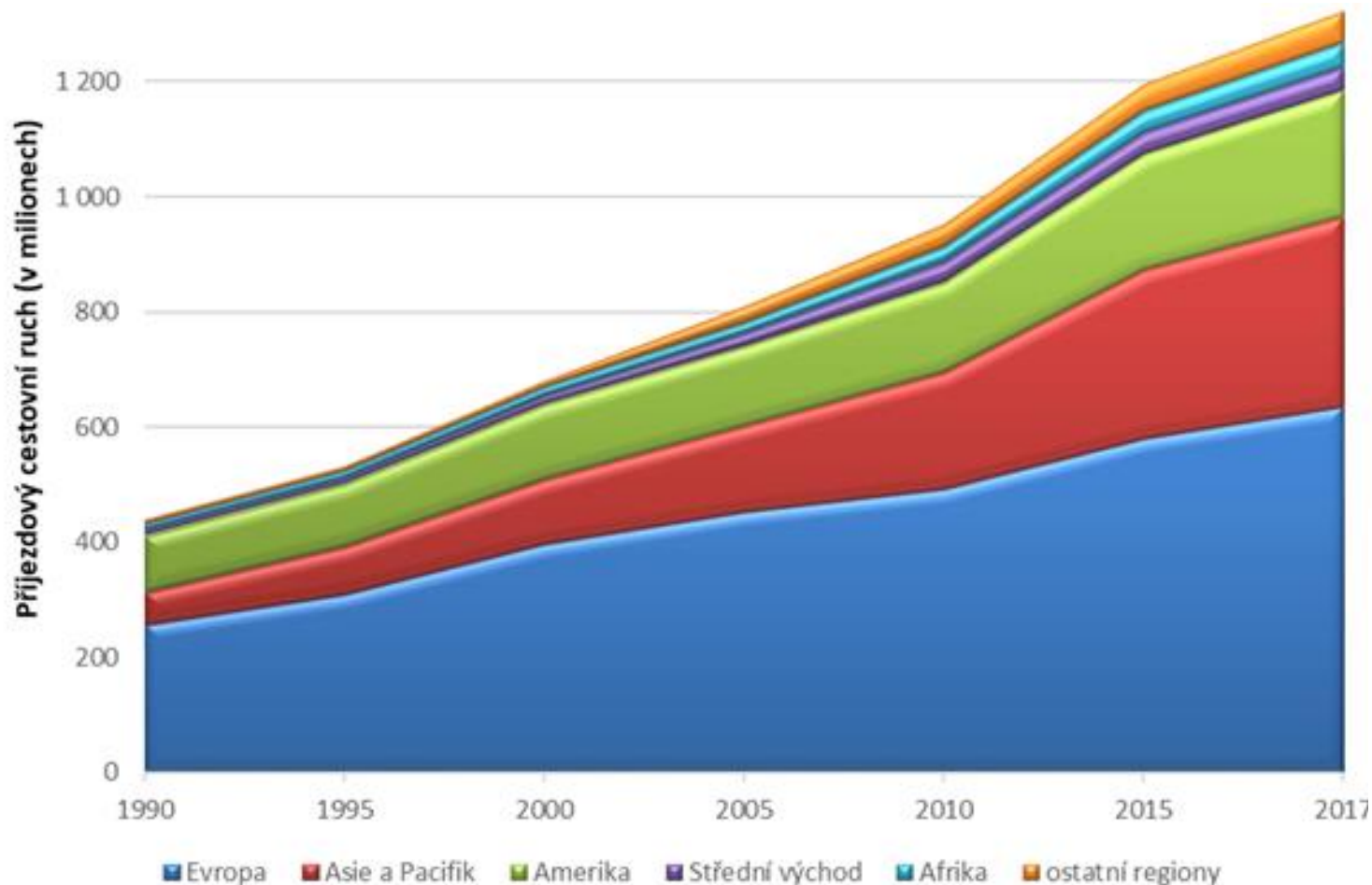
- Geografie mezinárodního cestovního ruchu

Význam mezinárodního cestovního ruchu ve světové ekonomice indikují *základní ekonomické ukazatele* (příjmy, výdaje, atd.)

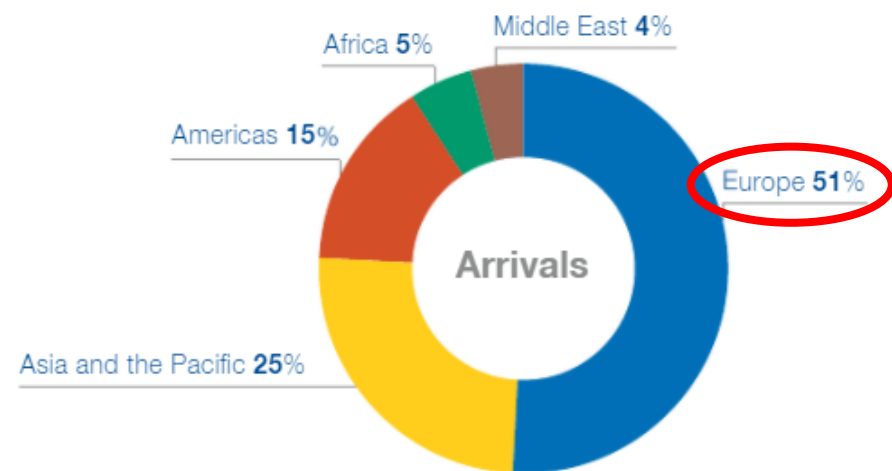

3

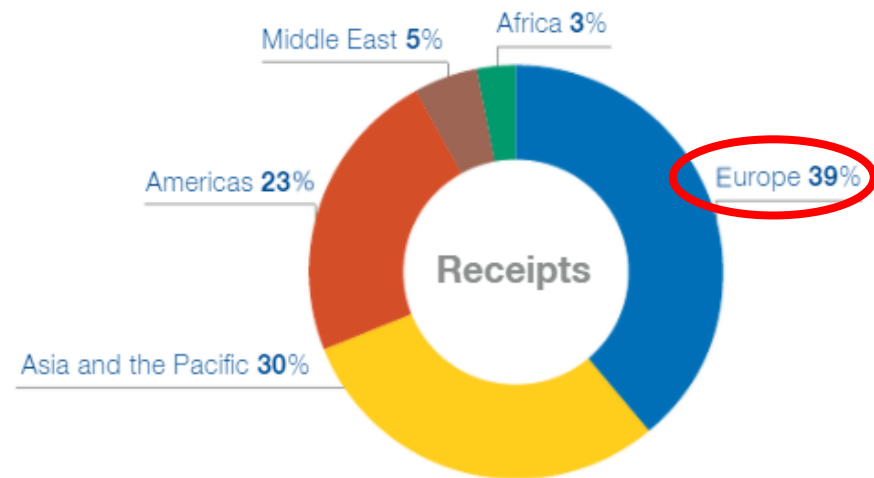
Prostorová organizace cestovního ruchu

Zdroj: UNWTO (2019)

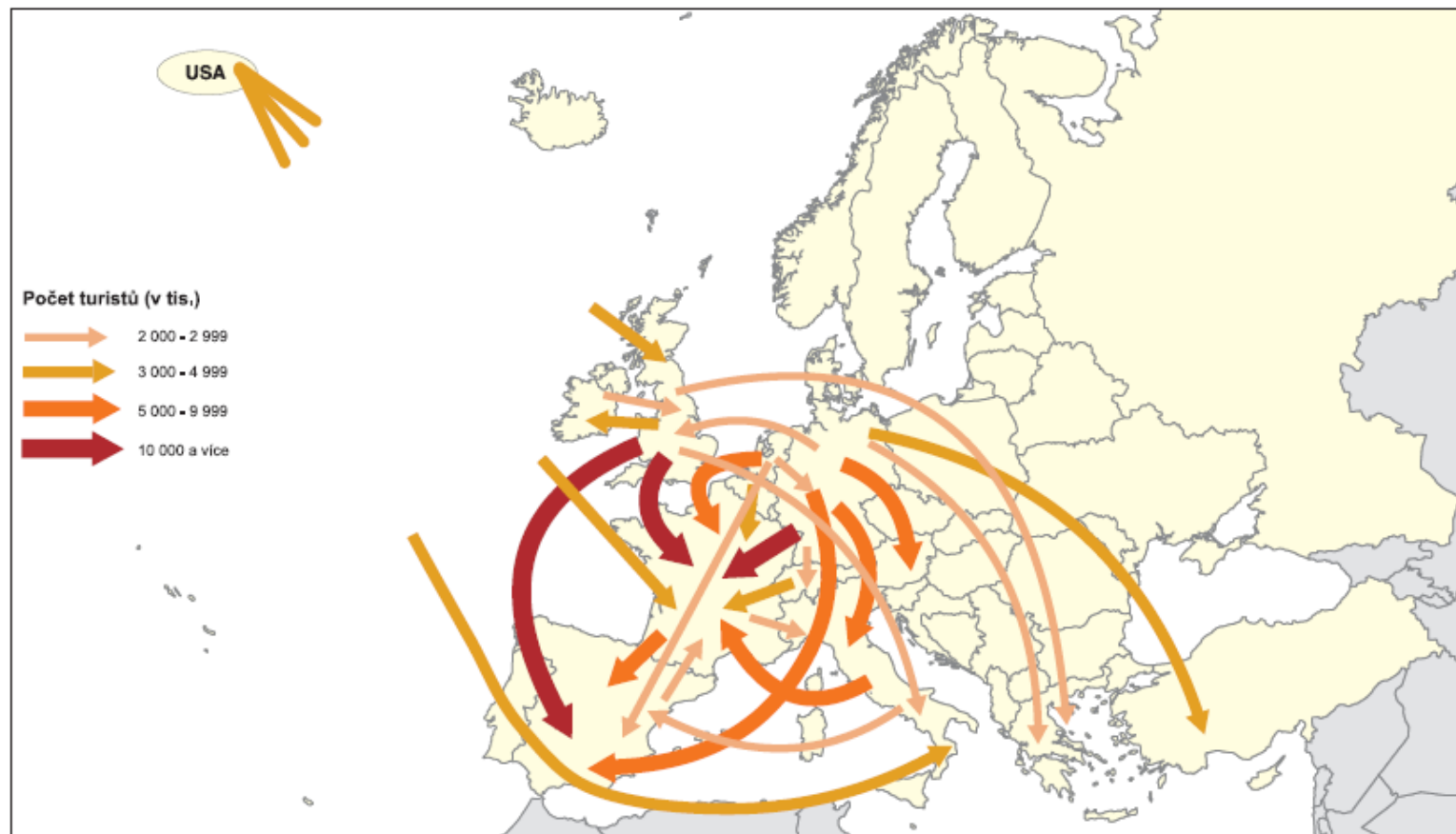
International tourist arrivals, 2018 (% share)

International tourism receipts, 2018 (% share)

3 Prostorová organizace cestovního ruchu

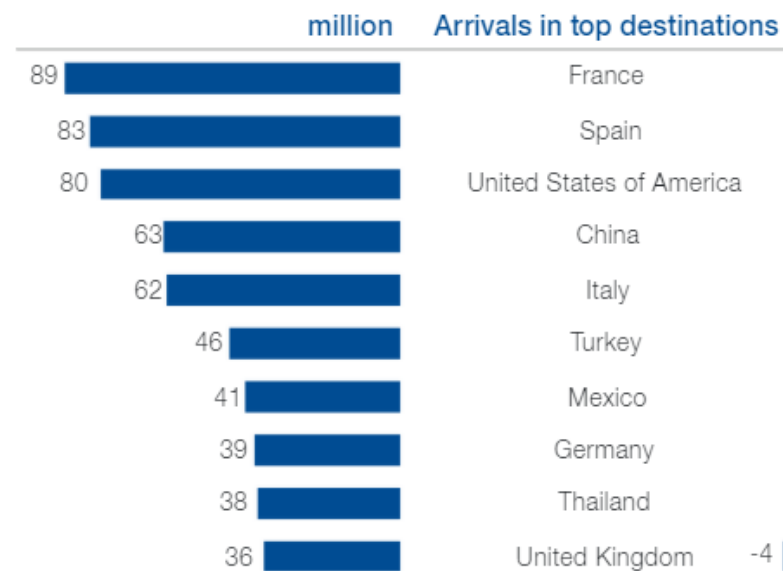
MEZINÁRODNÍ TURISTICKÉ PROUDY V EVROPĚ

Zdroj dat: Yearbook of tourism statistics, 2005 Edition, WTO

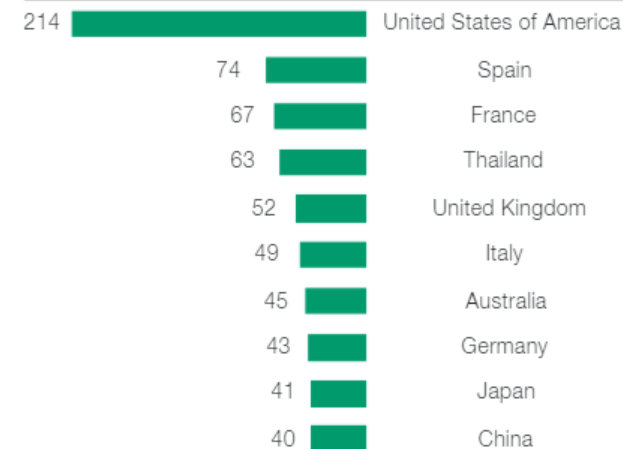
0 300 600 900 1 200 1 500 km

Mapový podklad: ArcCR © 1997 ARCDATA PRAHA, s.r.o.
Tematický obsah: ESF MU BRNO

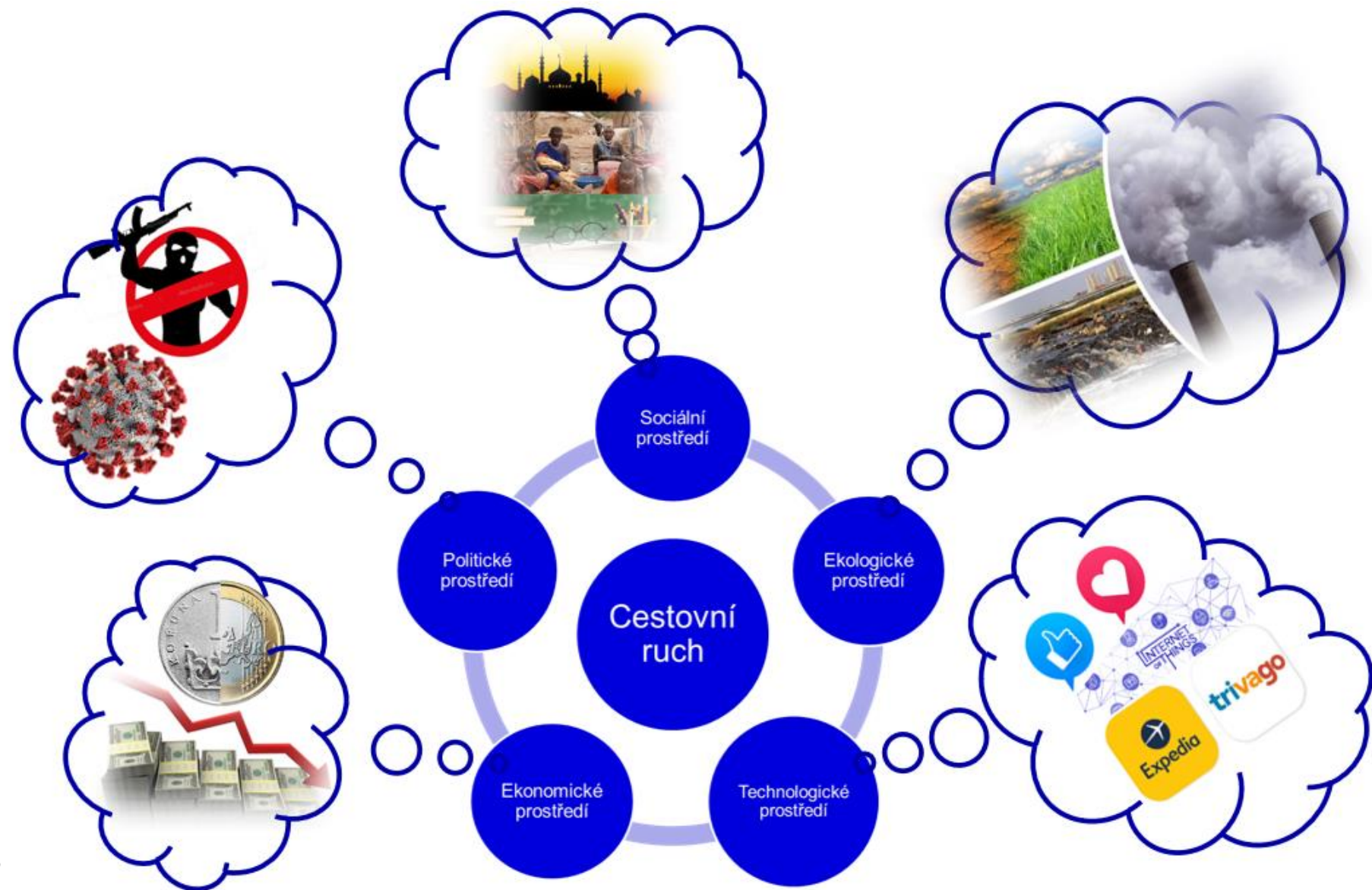
Top ten destinations by international tourist arrivals, 2018

Source: World Tourism Organization (UNWTO).

Top 10 destinations by international tourism receipts, 2018

4 Koncept udržitelného rozvoje

4 Koncept udržitelného rozvoje

System cestovního ruchu a vzájemné vlivy

Mezi systémem cestovního ruchu a nadřazenými systémy existují vzájemné interakce.

- socioekonomický jev působící na své okolí
- ovlivněn prostředím, v němž se odehrává
- člení se podle toho, co je vyvolalo, resp. který systém je způsobil
 - *Exogenní* vlivy (externí/vnější), které vznikají působením okolí na cestovní ruch.
 - *Endogenní* vlivy (interní/vnitřní), jejichž příčinou je samotný systém cestovního ruchu.

4 Koncept udržitelného rozvoje

- Cestovní ruch znehodnocuje vlastní kapitál – efekt turistické pasti
- Předmětem udržitelného rozvoje cestovního ruchu jsou vlivy

endogenní, které jsou spojené s rozvojem cestovního ruchu a mají negativní dopad na prostředí

Definice:

„Rozvoj, který uspokojuje naplnění potřeb současných návštěvníků a hostitelských oblastí a zároveň neohrožuje potřeby budoucích generací uspokojovat jejich vlastní potřeby (neohrožuje příležitosti do budoucna, tj. ochraňuje neobnovitelné zdroje).“

„Rozvoj, jenž usiluje o zachování (rekreačních) zdrojů, zachování místní identity a zachování biodiverzity pro budoucí generace.“

„Rozvoj, který nenarušuje životní prostředí.“

5

Trendy v cestovním ruchu

Megatrendy s vlivem na udržitelný rozvoj cestovního ruchu:

- Dlouhodobé **transformační procesy**, které v delším časovém horizontu **ovlivňují naše myšlení**, aktivity, organizaci společnosti a **budoucí realitu světa**.
- Jsou to rozsáhlé *vývojové tendence* s vlivem na budoucnost.
- Utvářejí se pomalu, ale následně dlouho ovlivňují společnost.
- Přinášejí hrozby a poskytují příležitosti.

„Populační růst, redistribuce bohatství, geopolitické změny a konflikty, rostoucí náklady na palivo, klimatické změny a jejich důsledky, nové technologie a pracovní vzorce a všechny formy vlivu sociální módnosti jsou faktory, které působí na to, kam, na jak dlouho a za jaké ceny chtějí lidé cestovat.“

Časový horizont

Móda

- Krátkodobá
- Přejídná
- Nepředvídatelná
- Bez společenského, politického a ekonomického významu

Trendy

- Sled událostí
- Trvají nějakou dobu
- Předvídatelné
- Poskytují příležitosti

Megatrendy

- Dlouhodobý transformační proces
- Společenské, ekonomické, a technologické změny
- Poskytují příležitosti i hrozby

Hlavní megatrendy v cestovním ruchu

	Megatrend	Vliv na udržitelnost
Environmentální prostředí	<ul style="list-style-type: none">• Klimatické změny• Vzácnost přírodních zdrojů• Energetické zdroje	Nutnost přehodnocení krátkodobého i dlouhodobého plánování cestovního ruchu a snahy o větší efektivitu zdrojů a integrovaný vládní přístup. Neschopnost podporovat současné modely výroby a spotřeby.
Ekonomické prostředí	<ul style="list-style-type: none">• Rozvíjející se ekonomiky• Růst blahobytu• Regionalismus (důraz na lokální prvky)• Sdílená ekonomika	Tlak na nové produktové balíčky a zmírnění problému overtourismu. Zatížení center měst, vyšší ceny nemovitostí a nájemného. Nové možnosti pro efektivní zapojení do udržitelného rozvoje.
Sociální prostředí	<ul style="list-style-type: none">• Stárnutí populace• Vstup generace Y a Z na trh• Vzdělanost• Změny struktur společnosti	Mnohostranný poptávkový posun vyvíjí tlak na přizpůsobení produktů a infrastruktury. Nutnost segmentace spotřebitelských profilů a předvídavější a diferencovanější obsah založený na zpracování velkých objemů dat.

Dále lze rozšířit o ostatní nadřazené systémy

	Megatrend	Vliv na udržitelnost
Technologické prostředí	<ul style="list-style-type: none">• Strategické inovace (umělá inteligence)• Digitalizace, AI• Rostoucí mobilita	Snížení provozních nákladů a negativních dopadů na životní prostředí. Tlak na destinaci, flexibilitu a konkurenceschopnost, vylepšení obchodních strategií.
Politické prostředí	<ul style="list-style-type: none">• Mír, bezpečnost a politická stabilita• Nepředvídatelné události, terorismus• Zdravotní rizika	Vliv na rozhodování výběru destinace ze strany poptávky, objevení nových destinací.

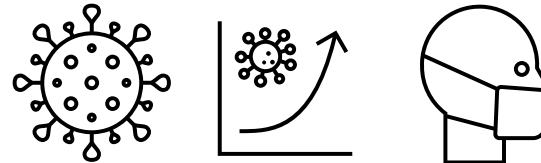
5

Trendy v cestovním ruchu

TÉMA: Stárnutí populace

TÉMA: Pandemie covid-19

TÉMA: Sdílená ekonomika

#1 Celosvětové stárnutí populace

- O CO SE JEDNÁ

- Neustále se prodlužuje délka života, především ve vyspělých zemích
- Penzionování senioři mají dostatek volného času, mnohdy i financí
- Záleží jim na zdravém životním stylu

- JAK SE TO PROJEVUJE

- Vznik nového velkého segmentu účastníků cestovního ruchu
- Nabídková strana pro něj vymýšlí atraktivní produkty

významná kupní síla

významné mimosezónní zisky

důležitý segment trhu

vitalita

individualizace produktu

podpora masového turismu

#1 Generace Y & Z, změny struktur společnosti

- O CO SE JEDNÁ

- Populace narozená v letech 1983-1995 a 1995-2010 dorůstá a formuje nový poptávkový segment se specifickými požadavky
- Zároveň se většinová společnost drobí na menší, individualizované skupiny s různými životními styly

- JAK SE TO PROJEVUJE

- Destinační společnosti precizněji segmentují spotřební trhy, diferencují produktovou nabídku na míru těmto (výklenkovým) segmentům
- Jde například o singles cestovatele, cestování 1 rodiče s dítětem a řada jiných

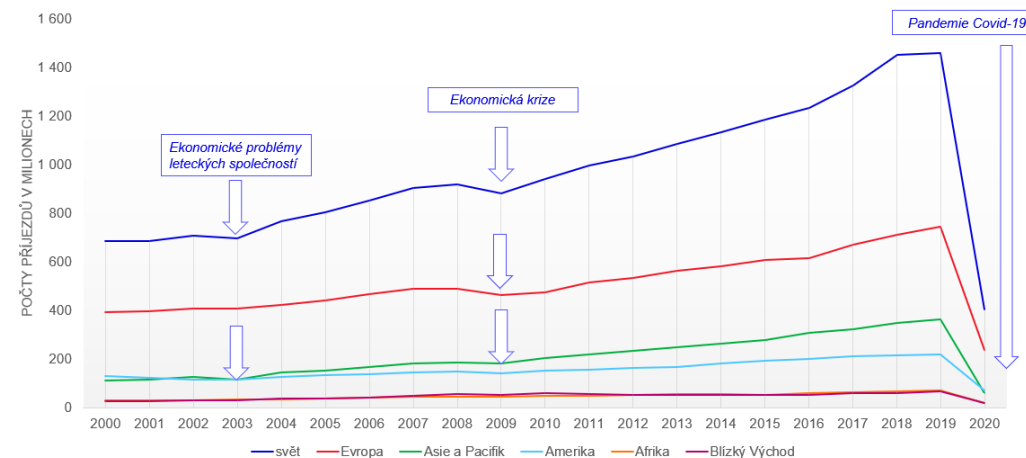
#2 Pandemie

- O CO SE JEDNÁ

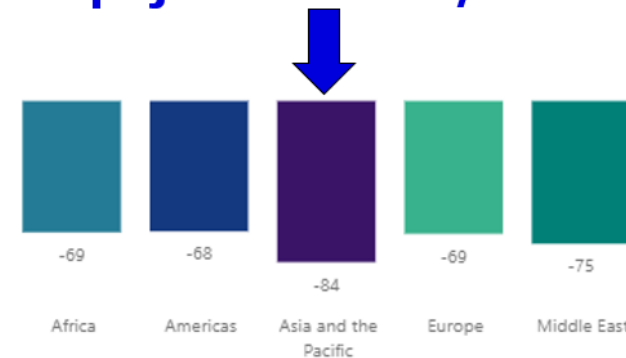
- Listopad 2019: objevení nového typu koronaviru SARS-CoV-2, příčiny pandemie Covid-19, ve městě Wuhan v Čínské lidové republice
- Leden 2020: WHO vyhlásila globální stav nouze
- Únor 2020: rozšíření nemoci do Evropy, která se stala novým epicentrem. Nejvíce zasažená byla Itálie, Španělsko, Nizozemsko atd.
- Přijímání široké škály opatření souvisejících s cestovním ruchem
 - uzavření hranic, omezení pohybu, uzavření obchodů a restaurací, muzeí, divadel, zavedení ochranných opatření
- **Situace v ČR:**
- **březen 2020: nouzový stav**
 - usnesení vlády č. 198 zakazující vstup na území České republiky cizincům
 - krizové opatření č. 203 prakticky zakazující českým občanům vycestovat
 - usnesení vlády č. 211 zakazující maloobchodní prodej

- JAK SE TO PROJEVUJE

Vývoj příjezdů v rámci MCR

Meziroční změna v příjezdech 2020/2019

Ekonomické dopady v roce 2020

Ekonomické dopady	Rok 2019	Rok 2020	Změna 2020/2019
Spotřeba spojená s cestovním ruch (v mld. Kč)	300	139	-161
Tržby v multiplikaci (v mld. Kč)	603	279	-324
Počet pracovních míst (tis. FTE)	238	127	-111
Zisková marže subjektů v cestovním ruchu (v mld. Kč)	38	11	-27

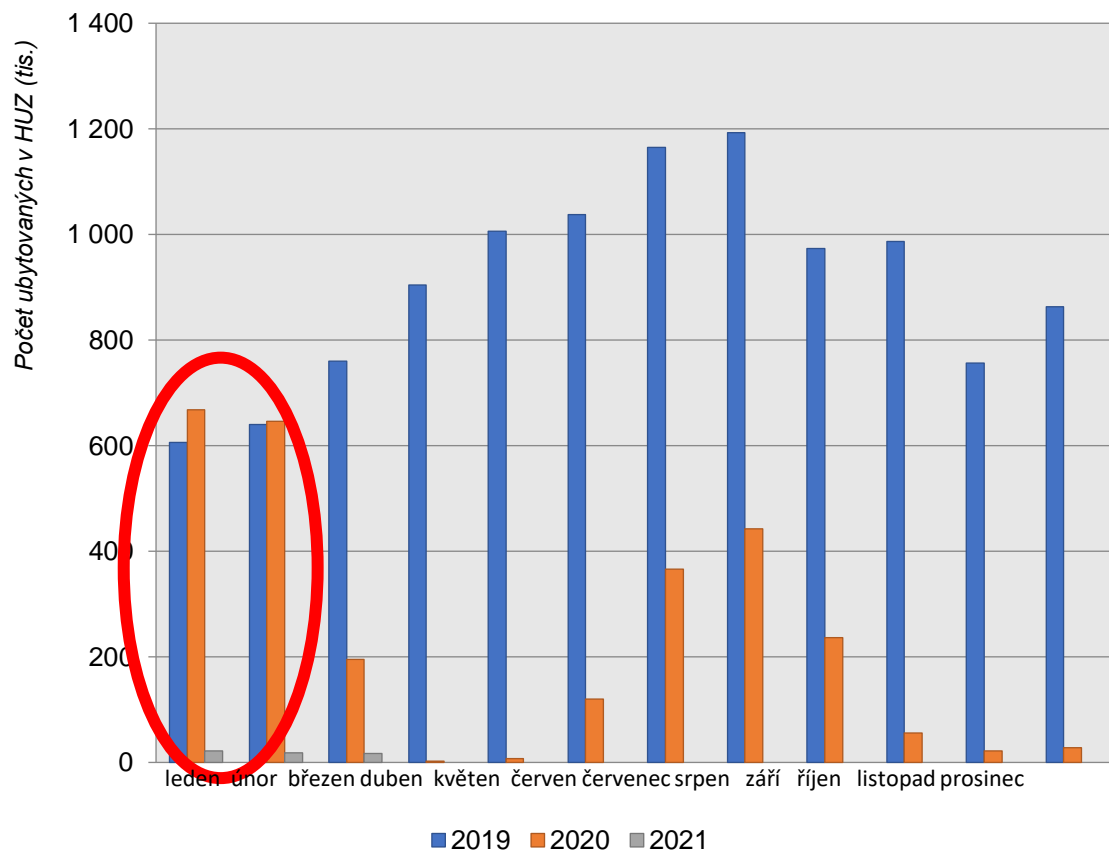
Pokles spotřeby o 161 mld. Kč

**Pokles o 111 tisíc pracovních úvazků v
cestovním ruchu**

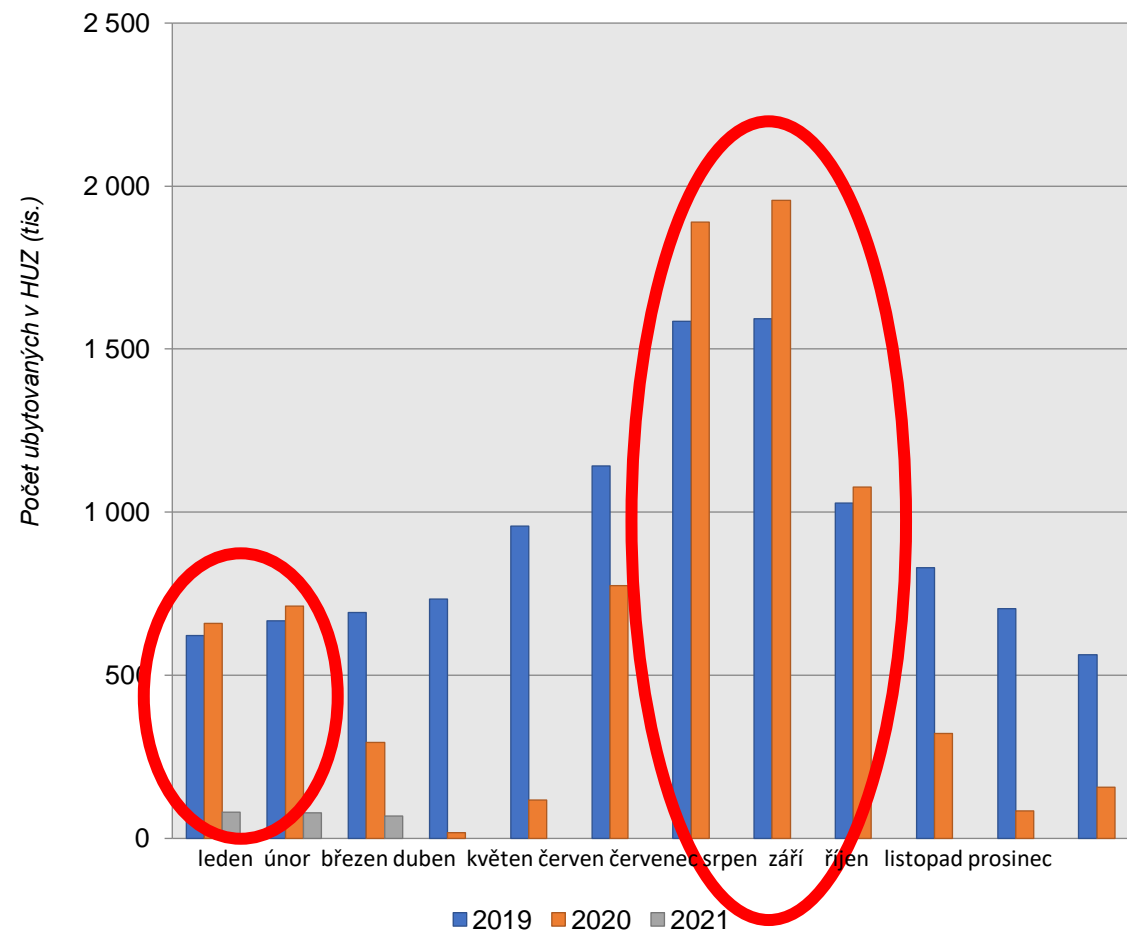
Zdroj dat: [CzechTourism \(2020\)](#)

Sezónní perspektiva dopadů pandemie

Počet zahraničních turistů v měsících let 2019 a 2020

Počet domácích turistů v měsících let 2019 a 2020

Příležitosti pro cestovní ruch

- Pandemie přinesla cestovnímu ruchu několik příležitostí:
 - Současná situace zvyšuje zejména význam domácího cestovního ruchu
 - → úbytek návštěvníků je problémem zejména v městských centrech
 - → pandemie zapříčinila pokles především městského cestovního ruchu
 - → na druhé straně nasměrovala pandemie návštěvníky do přírody nebo na venkov
 - → posun od tradičních masových forem cestovního ruchu přesunul overtourismus do jiných lokalit

#3 Sdílená ekonomika

- O CO SE JEDNÁ

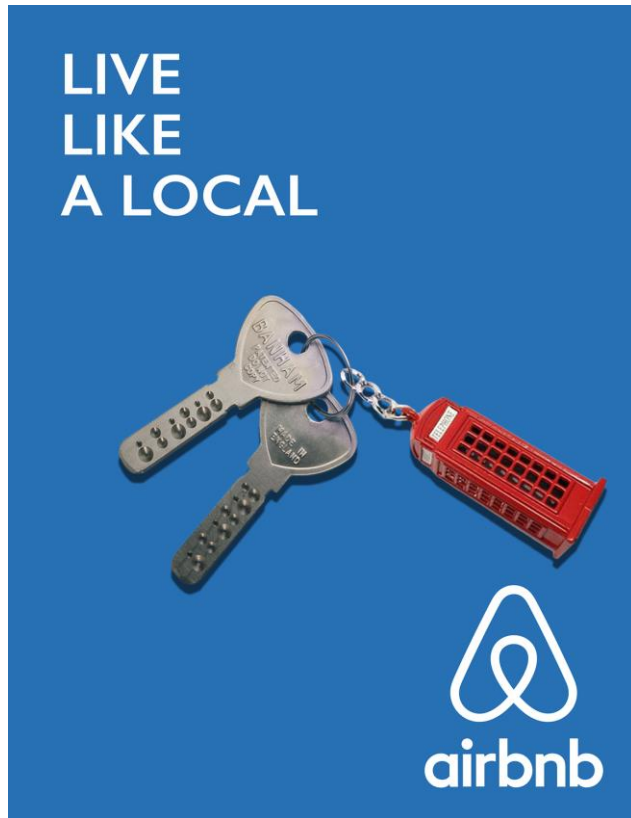
- Sdílená ekonomika díky současným digitálním technologiím redukuje transakční náklady hledání protistrany při najímání aktiv. Nižší transakční náklady se následně promítají do nižší nájemní ceny těchto aktiv, která jsou tudíž dostupná širšímu okruhu lidí. Aktivum může být pronajato v době, kdy jej vlastník nevyužívá.

- JAK SE TO PROJEVUJE

- Vznik sdílených ubytovacích a dopravních služeb, ale lze sem zahrnout i sdílení zkušeností, tipů či fotek aj.
- Myšlenka sdílené ekonomiky se však stala kontroverzní. V případě sdíleného ubytování se spekuluje, že vedlo k růstu zatížení měst, zvýšení cen nájmu a nemovitostí. V případě Uberu jsou neshody mezi taxikáři a řidiči této služby.

#3 Sdílená ekonomika

– airbnb.com, uber.com

Objednej si jízdu

BPR_EKGE - podzim 2023

MUNI
ECON